

بسم الله الرحمن الرحيم

چگونگی آموزش سوره قریش به دانش‌آموزان پایه دوم^۱

در شماره‌های پیشین با تعریف فهم قرآن در دبستان و برنامه آموزش سوره‌های جزء سی آشنا شدیم. در شماره قبل نیز نحوه آموزش سوره مبارکه حمد را به عنوان نخستین سوره پایه اول مورد مطالعه قرار دادیم. اکنون در این شماره درصدد بیان چگونگی یاد دادن سوره مبارکه قریش به دانش‌آموزان پایه دوم دبستان هستیم. این سوره اولین سوره‌ی «فهم قرآن» برای کلاس دوم است.

بهترین دوره برای آغاز کار جمعی، مقطع دبستان است؛ خصوصاً زمانی که دانش‌آموزان به پایه‌های بالاتر می‌روند؛ زیرا قبل از این دوره، معمولاً درکی از جمع و ارزش آن وجود ندارد و اکثر کودکان گرایش کمی به انجام کارهای گروهی دارند؛ اما در این دوره، به مرور ظرفیت انجام کارهای گروهی افزایش می‌یابد. بنابراین لازم است در این دوره بر تشکیل گروه و سوق دادن دانش‌آموزان به انجام کارهای گروهی اهتمام بیشتری داشته باشیم و با نشان دادن ارزشمندی شکل‌گیری جمع‌های گوناگون و هماهنگ شدن اعضای یک گروه، آنها را در انجام کارهای گروهی برای رسیدن به موفقیت‌های بیشتر یاری نماییم.

موضوع سوره قریش برای بزرگسالان، توجه دادن به نعمت‌های فراوان خداوند به ویژه در خصوص نظام اجتماعی و ضرورت عبودیت پروردگار است. اما با توجه به اقتضائات سنی دانش‌آموزان در مقطع دبستان، بسیاری از موضوعاتی که در یک سوره مطرح می‌شود مورد آموزش قرار نمی‌گیرد. در این سوره هم لازم نیست به مفاهیمی مانند ایلاف قریش، عبودیت پروردگار بپردازیم. پیام سوره مبارکه قریش برای دانش‌آموزان پایه دوم دبستان، قدرت داشتن جمع نسبت به فرد و ارزش کار جمعی نسبت به کار فردی است. مهم‌ترین نکته در آموزش مفهوم سوره، درک کارهایی است که به تنهایی امکان انجام آنها نیست و باید با همدلی، مهربانی و همکاری پیش برود تا به نتیجه برسد. در طول روز کارهای زیادی توسط دانش‌آموزان در خانه و مدرسه انجام می‌شود؛ لازم است دانش‌آموزان درک کنند که گاهی یک کار می‌تواند به صورت فردی انجام شود اما گاهی نیز امکان انجام یک کار به صورت فردی نیست و حتماً لازم است در قالب جمع صورت گیرد.

لازم است به عنوان معلم، کودکان را ترغیب کنیم که هنگام انجام کارهای گروهی، همدلی و همکاری بیشتری با یکدیگر داشته باشند، مثلاً کار دوستان خود را راه بیندازند، به هم بیشتر کمک کنند، در سطح خودشان جای خالی یکدیگر را پر کنند، با هم مهربان‌تر باشند، آنچه را که می‌دانند به هم یاد بدهند تا انجام کار با سهولت و خوشحالی بیشتری صورت گیرد. علاوه بر این گاهی ضروری می‌شود که به دانش‌آموزان یادآوری کنیم حضور تک‌تک افراد یک گروه، اهمیت دارد؛ حتی اگر کسی ضعیف‌تر از بقیه باشد، می‌تواند متناسب با توان خودش بخشی از کار را پیش ببرد و در تکمیل کار گروهی، مؤثر واقع شود.

^۱ مریم خدادادی، مسئول کارگروه دبستان مدرسه دانشجویی قرآن و عترت(ع)

هنگام آموزش سوره قریش خوب است کودکان را با انواع کارهای گروهی آشنا کنیم؛ برای این منظور آشنا کردن آنها با مشاغلی مانند نانواپی، ساختمان سازی، اداره یک مدرسه یا بیمارستان و ... که به شکل گروهی انجام می‌شود بسیار مؤثر است. نشان دادن هماهنگی اعضای یک خانواده هم به درک اهمیت مفهوم همدلی و همکاری بسیار کمک می‌کند.

برای آموزش سوره قریش و رشد دانش‌آموزان به واسطه ارتباط با این سوره، لازم است حداقل سه هفته یا یک ماه به صورت مستمر این سوره در کلاس ما حضور داشته باشد. مهم است که ابتدا خودمان باور داشته باشیم در محضر سوره قریش هستیم و این احساس را به دانش‌آموزان هم منتقل کنیم. همانطور که می‌دانیم آموزش سوره شامل دو بخش است؛ اول خواندن و شنیدن سوره در فضایی امن و شاد و دوم انتقال یک پیام از سوره به دانش‌آموزان.

خواندن سوره سبب ایجاد انس بچه‌ها با سوره می‌شود و بخش عمده‌ای از رشد دانش‌آموزان به واسطه این خواندن رخ می‌دهد. در این چند هفته‌ای که مهمان سوره قریش هستیم بهتر است حداقل روزی یک بار سوره را بخوانیم. تکرار سوره سبب می‌شود دانش‌آموزان کم کم سوره را حفظ کنند؛ هرچند که لازم نیست ما اسمی از حفظ کردن بیاوریم و هدفمان نیز حفظ کردن سوره نیست. همین که سوره را بخوانیم و بشنویم به گونه‌ای که برای دانش‌آموزان خوشایند و دلچسب باشد، باعث می‌شود دوست داشته باشند آن را مکرر بخوانند و بشنوند و حفظ کنند.

می‌توانیم سوره را همخوانی یا فردخوانی کنیم؛ می‌توانیم خودمان سوره را به صورت ترتیل برای بچه‌ها بخوانیم؛ یا صوت ترتیل سوره را برای دانش‌آموزان پخش کنیم. برای این کار بهتر است در ابتدای آموزش سوره، چند صوت گوناگون از ترتیل سوره را در کلاس پخش کنیم و وقتی تشخیص دادیم گرایش کودکان به یک ترتیل بیشتر است، همان را انتخاب کنیم و به صورت ثابت، آن را پخش کنیم. همچنین می‌توانیم سوره را زمانی بخوانیم که دانش‌آموزان کاری را به صورت جمعی انجام داده‌اند؛ مثلاً:

- وقتی همه با هم کلاس را مرتب کردند.
- وقتی عده‌ای منظم نشستند و عده‌ای دیگر، در کلاس خوراکی توزیع کردند.
- وقتی همه با هم خود را آماده شنیدن درس کردند می‌توانیم به عنوان تشویق در انتهای آموزش درس، سوره را بخوانیم؛ یا ابتدا سوره را بخوانیم تا همه آماده شنیدن درس شوند.
- در حالی که دست یکدیگر را گرفته‌اند سوره را بخوانیم.
- می‌توانیم کلاس را گروه بندی کنیم تا هر یک از گروه‌ها سوره را بخوانند و هر گروهی که سوره را خواند روی تخته یک نقاشی برایش بکشیم.

حین آموزش سوره، می‌توانیم دانش‌آموزان را ترغیب کنیم تا یک کار جمعی را در سطح مهارت خودشان با هم انجام دهند؛ یعنی برنامه یک کار گروهی را ترتیب بدهیم تا دانش‌آموزان در کنار یکدیگر بتوانند آن را انجام دهند و به نتیجه برسند. بدیهی است که این کار باید در سطح توان و مهارت دانش‌آموزان دوم ابتدایی باشد و گاهی لازم است آنها را یاری دهیم و در صورت خوب انجام نشدن کار، به هیچ وجه آنها را توبیخ نکنیم؛ زیرا بعضی کودکان در انجام کار جمعی توانمندتر و برخی

نیز ضعیف‌تر هستند. تشویق‌های کلامی، دور کردن دانش‌آموزان از انواع تنش‌ها و نگرانی‌ها در گروه و القابات مثبت ما، کمک می‌کند کودکان یاد بگیرند با آرامش و خوشحالی در کنار هم کار کنند و به مرور همدلی و الفت را بیاموزند. می‌توانیم پیام سوره را به روش‌های مختلفی آموزش دهیم. مانند:

- بازی‌های جمعی
 - مسابقات گروهی
 - تشویق دانش‌آموزان هنگام انجام گروهی کارها
 - انواع نماهنگ‌های متناسب با پیام سوره قریش^۲
 - قسمت‌هایی از کتب درسی سال دوم دبستان که ارزش جمع بودن را نشان می‌دهد. مثلاً در درس «چغندر پر برکت» خوب است توجه دانش‌آموزان را به همکاری و همدلی که بین شخصیت‌های داستان برای بیرون آوردن چغندر ایجاد می‌شود، جلب نماییم.
 - خواندن شعرها، داستان‌ها و کتاب‌های کودک که می‌تواند ارزش جمع بودن را نشان دهد. حتی ممکن است موضوعش به صورت مستقیم با ارزش جمع، ارتباط نداشته باشد اما ما بتوانیم در خلال موضوع داستان یا شعر، این ارزشمندی را به کودکان نشان دهیم.
- در تمام این قالب‌ها ضروری است که دانش‌آموزان بدانند این فعالیت به سوره قریش مرتبط است و به خاطر این سوره است که ما یک بازی خاص را انجام می‌دهیم یا یک سرود به خصوص را تمرین می‌کنیم یا ... زیرا انجام فعالیت بدون ارتباط با سوره، فایده چندانی در انتقال پیام سوره ندارد و تنها تصویری از بازی کردن و شعر و داستان خواندن در دانش‌آموزان شکل می‌گیرد؛ بدون اینکه احساس کنند در حال یادگیری یک سوره هستند.

^۲ به وبگاه فهم قرآن، ذیل پایه دوم، سوره قریش رجوع کنید.